

Förälskat, frustrerat och förtydligande om staden

BOKANMÄLAN

Edward Glaeser – vi känner honom som nationalekonom vid Harvard och som engagerad samhällsdebattör. Engagemanget genomsyrar även denna bok där staden – hans livslånga forskningsfält och intresse – är i blickfånget. Han skriver i stort och smått, upp och ned, framåt och bakåt om städer som New York, Chicago, Detroit, London, Paris, Bangalore, Bombay, Rio de Janeiro, Kinshasa, Tokyo, Singapore och Hongkong. Staden är mänsklighetens främsta innovation, hävdar han. Kanske är det därför denna bok med framtidsperspektiv samtidigt redogör för så mycket historia. Innovationen är ju alltid den samtida bron mellan gårdag och morgondag.

Samtidigt vet vi att staden inte bara är en innovation i sig; den är den främsta miljön för kreativitet och nya innovationer. Staden som kunskapsmotor och idécentrum är också något som ligger Glaeser varmt om hjärtat. Mycket av Glaesers huvudpunkter och argumentationslinjer står faktiskt att uttröna i hans definition av staden: ”Städer är frånvaron av fysiskt utrymme mellan människor och företag. De är närhet, densitet, täthet. De gör att vi kan arbeta och ha roligt tillsammans, och deras framgång är beroende av efterfrågan på fysisk kontakt” (s 22–23). Glaeser tror verkligen på närhet.

Stadens triumf är Edward Glaesers hyllning till staden. Han fullkomligt älskar staden – som idé och verklighet. Samtidigt pläderar han för att vi ska förändra stadens verklighet. Vi människor tenderar ju ofta att vilja göra det; förändra den – eller i detta fall *det* – som

vi älskar. Vi tänker inte alltid klart i kärlek. Glaeser är inte glasklar. Där omöden dunklas framträder paradoxer. Men det är också här det blir intressant. Säg de utmaningar som inte innehåller paradoxer, ty de vore inte utmaningar värda sin tid. Vi lever trots allt i en relativ värld. Så är även städerna relativa, inte bara i jämförelse med varandra utan också sin egen historia och utveckling. Glaesers självmotsägelse lyder i grovt korthuggna ordalag: ”Älskade stad, låt oss riva ned och bygga upp dig på nytt!”

Glaeser växte upp i New York City och här fostrades hans intresse för staden, dess liv och dess utveckling. Föga förvånande har han New York-kännaren, författaren och stadsplaneringsaktivisten Jane Jacobs (1916–2006) som förebild. Aningen förvånande är därför att de skiljer sig på väsentliga punkter. Jacobs intresserade sig för stadens ekologi och därav mångfald. Hon pläderade för blandstaden där bostäder och kommersiella lokaler bör blandas om vartannat. Viktigt ansåg hon det också vara att blanda gammalt och nytt. Nya idéer behöver gamla hus, sade Jacobs som menade att husen är aktörer i våra tankeekologier. Hon pläderade också för låga byggnader och det trottoarnära livet.

Glaeser och Jacobs har idén om närhet gemensamt. Men istället för den blandade staden förespråkar Glaeser den förtätade staden. Han vill inte bara se en tätare stad. Han vill också se en högre stad. Då Jacobs ville bevara gamla byggnader för att nya verksamheter ska ha råd att inhysa sina nya idéer, önskar Glaeser att vi i större utsträckning vågar riva gamla hus och bygga nya och högre byggnader. Detta anser han vara mer kostnadseffektivt och långsiktigt tänkt. Paris blir både tesen och anti-tesen då det en gång revs för att skapa det som i dag råder. Å andra sidan hindrar politiken och strukturen Paris från att anpassas till nya tider. Glaeser räds inte att ge

Edward Glaeser:
*Stadens triumf: Hur
vår största uppfinning
gör oss rikare, smartare,
grönare, friskare
och lyckligare* (övers
Patricia Wadensjö),
SNS Förlag, 2012, 335
sidor, ISBN 978-91-
86203-97-9.

En recension av den engelska versionen av Edward Glaesers bok *Triumph of the City* går att finna i *Ekonomisk Debatt* nr 6, 2011.

kängor åt politiken vad gäller stadsplaneringens framtid.

Helt klart är att en stad inte bara består av dess människor. Den består också av vad dess tidigare invånare byggt upp. Detta formar fortfarande stadens anda, behöver hänsyn och respekt, men ska för den skull inte bevaras på bekostnad av stadens framtida generationer. Detta är en intressant paradox och en utmaning vi behöver ta oss an. Jacobs författade en bok på tema *Den amerikanska storstadens liv och förfall* (1961; på svenska av Daidalos 2004). Vid läsning av *Stadens triumf* förefaller faktiskt en lämplig alternativ titel vara *Storstadens möjlighet och misär*. Glaeser är inte rädd för stadens misär. Han vågar sig på att tala om varför storstadsslummen är bra – eller åtminstone mindre dålig än landsbygdslivets fattigdom (kapitel 3).

Glaeser talar också om förfall ur synpunkten de tidigare starka industristädernas fall. Intressant är hans skildring av Detroit (kapitel 2) som byggt upp kring en industri; bilindustrin. Han argumenterar för att en stad behöver mångfald, en hög andel välutbildade (eller åtminstone begåvade) invånare samt många små företag i olika branscher. Historien om Detroit's uppgång och fall leder, kanske aningen långsökt, mina tankar till Jacobs uppdelning av människor i bilfolk och forfolk. Här tycks Glaeser ha tagit inspiration då han också ifrågasätter bilismen och hur den på många håll påverkar stadsplaneringen i riktning mot alltmer utspridda städer. Där blir återigen hans argument för förtätade städer relevant. Ju närmare varandra vi lever, desto mindre bilburna behöver vi vara.

Givetvis dedicerar Glaeser ett kapitel av boken till miljöfrågan (kapitel 8) och uppmanar västvärldens städer att gå i bräschen för miljöarbetet. Glaeser nämner även ”drömmen om trädgårdslivet”. Detta är något jag tror att vi kan

behöva tala mer om i stadsplaneringssammanhang. Ty även om över hälften av planetens befolkning väljer att bo i urbana områden, så ser vi allt tydligare de stadsbaserade rörelser som drömmer sig till skog, natur och vatten. Kvartersodling och ”guerilla gardening” blir allt vanligare.

”Om det genomsnittliga förortshemmets ekologiska fotavtryck motsvarar en vandrarkänga i storlek 49, så är en New York-lägenhets ekologiska fotavtryck en stilettklackad sak från Jimmy Choo i storlek 36.”, skriver Glaeser om koldioxidutsläpp (s 30). Detta är nog det jag finner mest roande med boken, att man mellan raderna kan läsa att Glaeser har en fascination för *Sex and the City* – den New York City-baserade tv-serien om karriärkvinnors sociala frigörelse och intresse för det goda i livet, inklusive klädmode och skor. Han påvisar den statistiska verkligheten bakom *Sex and the City*-karaktärernas passion för utsmyckning. Som del av hushållets totala utgifter, spenderar storstadsinvånaren 25 procent mer på skor än invånaren utanför staden. Hushåll i miljonstäder lägger 42 procent mer på kvinnokläder än hushåll på mindre orter (kapitel 5).

När Glaeser nu nämner *Sex and the City* kan jag emellertid sakna att han egentligen inte belyser kvinnans roll i stadsutvecklingen. Staden har, genom större delen av sin historia, varit en skådeplats för männens intellektuella aktivitet. Kvinnan är nu inte bara insläppt som boende i staden; de senaste decennierna har hon också gjort yrkeskarriär i staden. I Glaesers hemstad New York City har karriärkvinnorna under de senaste åren passerat männen på motsvarande positioner i lönekuverten. Detta är värt att uppmärksamma; frågan om vad som händer när kvinnorna intar storstaden som arena för sin självutveckling. Inte bara kommer staden att

forma kvinnan; kvinnan kommer att forma och omforma staden. Av detta har vi bara sett början.

Edward Glaesers *Stadens triumf* är både lättläst och intressant. Den bjuder på forskning, statistik, argumentation, kuriosa och berättelser om vartannat. Boken får anses vara relevant både för nybörjaren och den som redan har förkovrat sig mycket i urbangeografins vara och inte vara. Efter genomläsningen

känner jag mig så brett allmänbildad att jag lätt känner mig redo för en omgång av Jeopardy eller Vem vill bli miljonär?. Förhoppningsvis kan boken bortom anekdoter och intressant fakta också mana till nödvändig debatt om hur vi bäst planerar, rustar och formar våra städer hållbart inför framtiden.

Evelina Wahlqvist

Ekonomgeograf och storstadsflanör